

szelgetések — amint azt az író a könyv elé írt előszavában megemlíti — kivétel nélkül megjelentek a Szabad Népből, s kötetben való kiadásukat első sorban a magyar filmirodalom, filmről szóló könyvek, tanulmányok szinte teljes hiánya teszi indokolttá.

A könyv két részre oszlik: első a Karlovy Vary-i filmverseny mérlege, a második: beszélgetések szovjet filmvezetőkkel és filmművészekkel. Az első részben meray a szovjet film diadalútjával foglalkozik, a népi demokráciák filmművészetével, s a burzsoá film hanyatlásával. Ahol szabad a nép, felvirágoznak a művészetek, ahol börtönbezárt, megindul a művészet lezüllesztése. Ha összehasonlítjuk a „Berlin elestét”, a „Kárhozottak összeesküvését”, a „Vidám vásárt”, vagy — hogy néhány magyar példát is említek — a „Ludas Matyit”, a „Talpalatnyi földet”, a „Dalolva szép az életet” Hollywood „remekműveivel”, éles, szembe-tűnő a különbség: addig, míg nálunk az új, szabadéletforma egy tisztult, életörömtől, optimizmustól sugárzó szocialista művészetet teremt, ezalatt nyugaton a bomló polgári világ, a rothadó kapitalizmus olyan művészetet hoz létre, mely a tartalmatlanságot mesterséges izgalommal, a problémátlanságot irodalmi álarcba burkolt hazugságokkal, a perspektíva, az életérzés megszükülését pszichoanalízissel, a mondanivaló ürességét pedig formai bravúrokkal igyekszik helyettesíteni — természetesen, hogy ezt a „művészetet” csak a teljes szellemi zűrzavar, ködös elméletek és mérhetetlen unalom jellemezhetik. A kapitalizmusban elnyomódik az ember s az izolált individuum tudatában a valóság eltorzultan, megcsontkítva és széthullottan tükröződik. A művészet, tehát a film is, nem a valóság kifejezője, alakítója, nem az emberek közötti mély kapcsolatoknak, a társadalom bonyolult összefüggéseinek megmutatója többé, hanem egy haláltáncát járó, széthulló életforma utolsó erőfeszítése: az ideológiai hazugságok szócsovévé vált.

Méray rámutat a Karlovy Vary-i filmverseny nagy jelentőségére, arra, hogy az Ötödik Nemzetközi Filmfesztiválon végleg bebizonyosodott: a szocialista életforma művészete magasan

a kapitalista „művészet” felett áll mind tartalomban, mind pedig a kifejezés nagyszerűségében.

A kötet második része a szerzőnek szovjet filmvezetőkkel és filmművészekkel folytatott beszélgetéseit tartalmazza. Csak néhány nevet említek: Szemjonov, Csirkov, Andrejev, a „Berlin eleste” főszereplője, Pudovkin mind-mind világszerte ismert nevek. A beszélgetések jelentőségét legjobban Scserbina szava fejezik ki: „A szovjet film művészei szívesen segítenek a magyar művészetnek.” Ezekben a beszélgetésekben megismerkedünk a szovjet filmgyártás módszereivel, technikai újításaival, megismerjük a nagy szovjet színészek munkáját: hogyan készülnek fel szerepeikre — ezek azok, melyek nagyban elősegítik a magyar filmszakemberek, színészek munkáját és hozzájárulnak a magyar filmművészet további fejlődéséhez. Különösen érdekes az, amit Csiaureli a „Berlin eleste” rendezője mondott arról a filmről; mely a békéről szól, s a 30 éves szovjet film koronája: „Amikor ennek a filmnek befejezésén dolgoztunk, amely tele van a háborúnak és következményeinek borzalmaival, mindig a békére gondoltunk, s arra, mennyivel járulhat hozzá ez a film a békeharc sikeréhez.”

Méray munkája rövid terjedelme ellenére is hízagpótló mű, mely jelentős segítséget, útmutatást ad színészeinknek, szakembereinknek, de közelebb hozza a filmhez a filmet szerető és megismerni akaró dolgozók széles tömegét is.

Végezetül még néhány sort a Filmfesztivál kiáltványából: „Ma az a legfontosabb feladata a filmnek, hogy az igazságért és békéért harcoljon. Ezért, aki nem áll a békéért küzdők táborába, legszentebb emberi kötelességének teljesítését tagadja meg, egyben pedig óriási felelősséget vállal magára. Felhívjuk tehát a világ valamennyi film-dolgozóját és kritikusát, állítsa művészetét és munkásságát minden erejével a béke, az új ember, tökéletesebb emberiség szolgálatába.”

PAPP ZOLTÁN

EMILJAN SZTANEV: EGYETLEN UT. (Révai.)

Emiljan Sztanev bolgár író kisregényében a felszabadulás előtt álló Bulgáriáról, a bolgár partizánok hősiességéről fest éénk képet. 1944. augusztusában a Vörös Hadsereg már Besszarábiában harcol, a bolgár fasiszta államgépezet már recseg-ropog és egyre nagyobb azoknak a száma, akik partizánokként, fegyverrel a kezükben készítik elő a Vörös Hadsereg győzelmét. Szaporodnak a partizántevékenységek, nő az ellenállás, de egyre szaporodnak a fasiszmus áldozatai is, akik életüket adják a jövő szabad Bulgárijáért.

Ez az a történelmi keret, amely kibontakozik az író könyvének háttéréből. Maga a történet tulajdonképpen pillanatkép: elfog a rendőrség egy partizánt, aki ellen azonban nincsen semmi bizonyíték, de ő mégis megszökik, menekülés közben megsebesül, azonban üldözői nem tudják elfogni és az erdőben félig haldokolva akadnak rá partizántársai. A történet, ha az első pillanatban túl egyszerűnek látszik is, mély problémákat vet fel, érezzük mögötte dübörögni a történelmi erőket, amelyek irányítják. Anton cselekvésének rugóit, érezzük az egyén — közösség harcát, amelyből végül — szükségszerűen — az elvtársi együttműködés, a kollektív osztályöntudat szelleme kerül ki győztesen. Szemünk előtt gyúri le magában Anton a felelősséget, mely cselekvésének béklyója. Az író legnagyobb művészete abban rejlik, hogy félig odavetett mondatokkal, meg-megcsillantott képekkel rengeteget meg tud sejtetni és az olvasóban élményszerűsíti és szinte kényszeríti továbbszólni, befejezni a cselekményt. Ilyen jelenet például, amikor Anton menekülése közben egy parasztszónnyal találkozik. Az egyszerű képeket, keveset mond, de aki tud a sorok között olvasni, sok minden kibontakozik előtte.

Sztanev könyve, ha nem is nagyigényű, de okvetlenül figyelmetre méltó mű, a közösségi érzésnek és egy átélt új humanizmusnak, a szocialista humanizmusnak meleg hangja csendül ki belőle.

FARKAS ANDRÁS

ANDRÉ MARTY: FELKELÉS A FEKETE TENGERTEN. (Hungária.)

Az 1918 november 11-iki fegyverszünet után a francia kapitalisták, egyetértésben angol, amerikai társaikkal, újrazedték a háborút, ezúttal a szovjetek országa ellen. Erről az időről szól André Marty könyve. Leírja, hogyan bémult meg a háború öt hónappal később, mikor a francia katonák megtagadták a harcot, testvéreik, az orosz proletariátus ellen.

André Marty maga is résztvevett a francia tengerészek forradalmi megmozdulásaiban, mint a hajóhad egyik legfiatalabb műszaki tisztje s mikor ezért később haditörvényszék elé állították, büszkén mondta a felette ítélezőknek: „Munkás vagyok és munkásnak a fia. Ktartok osztályom mellett.” 20 évi kényszermunkára ítélték, egyszóval a biztos és zajtalan halálba küldték. De bajtársai nem nyugodtak belé ebbe az ítéletbe, megalkult a Matrózvédelmi Bizottság, ez indította meg a kampányt. 1921-ben a Kommunista Párt kezdeményezte, hogy André Martyt és bajtársait minden választáson jelöljék. Páris ötször választotta meg képviselőjének, Seine-megye tizenegyszer. Alig két éven belül negyvenkétszer választották meg. Ezek hatására azután 1923-ban szabadonbocsátották.

— E mű első kiadását 1927-ben írta. Elmondja benne, hogyan kezdődött meg a francia tengerészek között az a mozgalom, mely végül a harc befejezéséhez vezetett. Elmondja a meghatározó barátkozásokat a tengerészek és szovjet katonák között, azt, hogy a Vörös Hadsereg harcosai hogyan cáfolták meg magatartásukkal az imperialisták aljas rágalmaikat, hogyan világosították fel a francia proletártestvéreiket.

De beszél a könyv azokról a francia tisztekről is, akik százával végeztették ki az orosz munkásokat, asszonyokra és gyerekekre szőztek rágyújtották a raktárépületet, hogy valamennyien ottégtek. Akik kitepték a leölt munkások szívét a cherszoni vérengzés után...

Ezt látták a francia katonák és ezért tagadták meg a harcot. S 1949 április 17-én, a Fekete-tenger egykori katonái és tengerészei kijelentették: „A Szovjetunió oldalán álltunk, amikor az még nem született meg. Még szorosabban